

VICS Model: เพื่อความอยู่รอดของการศึกษาไทย

(The VICS Model : The Survival of Thai Education)

รศ.ดร.ชงชัย สมบูรณ์

การศึกษาของประเทศไทยนั้น นับว่ามีการพัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบ (systematic development) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาที่มีมานานหลายทศวรรษถูกมองว่า ยังมีการพัฒนาได้ไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศเท่าที่ควรเท่า ยิ่งใกล้เวลาที่ประเทศจะมีการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น จึงทำให้เกิดข้อกังขาและเกิดข้อคำถามมากมายเกี่ยวกับความพร้อมในทุกมิติของการเข้าเป็นหนึ่งในสมาชิก เช่นเดียวกับคำถาม การจัดการศึกษาของประเทศ (Educational Orientation) ว่า มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด และจะสามารถ “อยู่รอด” ได้หรือเปล่า? จากข้อคำถามดังกล่าว ทำให้ทุกภาคส่วนของรัฐและเอกชนพยายามเข้าหา “จุดร่วมแห่งความจริงสูงสุด” ของการจัดการศึกษาเพื่อความ “มั่นคง” ทางการศึกษาเพื่อไม่ให้รัฐชาติอื่นมาจัดการศึกษาแบบครอบครอง (Hegemony sphere) ได้ สิ่งนี้ในอนาคตการจัดการศึกษาของชาติอาจจะต้องกลายเป็นอาณานิคมทางปัญญาของชาวต่างชาติได้

วิธีการศึกษา : สิ่งที่ต้องพัฒนาเพื่อความอยู่รอด

ความเชื่อมั่นในความเป็นเอกราชและเป็นเลิศทางวัฒนธรรมไทย ดูเหมือนจะเป็นหลักสำคัญของการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามแบบประเพณีนิยมที่ชื่นชมและชื่นชอบ กับ Humanistic หรือ Liberal education นั้นทำให้การศึกษาของชาติขาดความใส่ใจในศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความอยู่รอดของการศึกษาไทย นั้นสมควรหวนคิดและพิจารณาการศึกษาในประเด็นดังนี้

1. การศึกษาดันแบบจากอดีต

การศึกษาควรมีเชื่อมั่นในศักยภาพของการจัดการศึกษาตั้งแต่ก่อตั้งเป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นอัตลักษณ์ของสถาบันศึกษา (institutionalization) ขาดหายไป สถานที่เล่าเรียนหลายแห่งพยายามสร้าง “เปลือก” ใหม่เข้ามาแทนที่ การจัดการศึกษาที่แท้จริงไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการศึกษาแบบเก่าด้วย ความไม่ลงรอยของนักวิชาการ “หัวเก่า” กับ “หัวใหม่” ขาดการปฏิสัมพันธ์ (Connectivity) อย่างลงตัว บางกลุ่มของสถานศึกษามีลักษณะวิชาการมากกว่าที่จะผูกขาดเรื่อง “อำนาจ” ฉะนั้น วาทกรรมอื่นๆ ของการศึกษาจึงเป็นการผลิตซ้ำ การ

สร้างฐานคติใหม่เพื่อความก้าวหน้า นั้นจำเป็นต้องดูรากเหง้าของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้ทั้งชาติให้เรียนรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม (Secular Learning and Dharma Learning) จึงน่าจะเป็นทางรอดที่ดีกว่า อนึ่ง การก่อตั้งสถานศึกษาหลายๆแห่งที่ขึ้นมาใหม่ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จึงเป็นเพียงแค่ “สำนักเตรียมคนให้สู้กับวิทยาการสมัยใหม่” เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ สถานศึกษาควรตีมูลค่าในวัฒนธรรมโบราณของตนเองด้วย การจัดการศึกษาของรับชาติต้องหันมาใส่ใจใน “อาชีพนิยม” (Vocationalism) การจัดการวิธีที่ผู้เรียนและเรียนรู้ การศึกษาต้องหาความหลากหลายในรูปแบบการเรียนรู้ทั้งทางการเทคโนโลยี (variety of techniques and technology) มาสู่ผู้เรียนให้จงได้ ก็จะเป็นเกราะเพื่อความอยู่รอดได้

2. ความสำนึกเชิงประวัติศาสตร์

การศึกษาไทยต้องมีความชื่นชมและสำนึกในมิติแห่งประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าโลกทัศน์ทางการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาควรหาจุดร่วมระบบการศึกษาสมัยใหม่และเก่าให้เกิดสัมพันธ์ภาพ “ร่วมสมัย” มิติทางประวัติศาสตร์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษารัฐชาติด้วย **“ความสำนึกทางการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับกรมอดีตที่ไม่ใช่ในรูปของความเป็นอดีตของอดีต แต่อยู่ในรูปของความเป็นปัจจุบันของอดีตทางการศึกษาต่างหาก”** ด้วยเหตุนี้ การศึกษาไทยเพื่อความอยู่รอดนั้น ต้องหันมาทบทวนว่าที่ผ่านมาหรือในอนาคต การศึกษาได้แสวงหาความเป็นวิชาการหรือไม่ (academic pursuit) การศึกษาในสมัยใหม่จึงเปรียบเหมือนอยู่บนหอคอยที่สูงชันต่างหาก

ความสำนึกทางการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมทางการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หากแต่ขอให้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Mass Education) อย่างแท้จริง มุ่งสอนให้ผู้คนในชาติได้แสวงหาความหมายและคุณค่าตัวตนของตนเองนั้นย่อมสำคัญมากยิ่งนัก

3. ความยิ่งใหญ่ของการศึกษาแบบเก่า

การศึกษาเพื่อความอยู่รอดของรัฐชาตินั้น สถานศึกษาที่มีอยู่ทุกรูปแบบนั้นต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถกิจกรรมทางปัญญาได้อย่างชัดเจน ฉะนั้น ความยิ่งใหญ่ของการจัดการศึกษาเพื่อความอยู่รอดนั้น คือ การพัฒนาคนให้รู้จักไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลและเป็นเหตุผลบนฐานรากของสัมมาทิฐิ นอกจากนี้ การศึกษาต้องพัฒนาให้คนในชาติกลายเป็นผู้ที่พัฒนาตัวเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ (Perfectibility of man) โดยเฉพาะปลูกฝังสิ่งดีงามของแผ่นดิน เพื่อมิให้ผู้เรียนเกิดสภาพที่เรียกว่า **“ฉลาดลุ่มลึก...แต่โง่กว้าง”** เมื่อเขา/เธอโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

การจัดการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด : VICS Model

การจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจที่จะทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่จะสามารถอยู่รอดได้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงต้องใส่ใจและปัจจัยแห่ง VICS Model ดังนี้

1 *Variety of Instructions/Techniques (V)* หมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Brain-based Learning (BBL) Profession Learning Community (PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ชุมชนเป็นข้อความรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก “รักบ้านเกิด” เรียนแล้ว “รักถิ่น” ไม่ใช่เรียนแล้ว “ทิ้งถิ่น”

2 *Inspiration (I)* การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน สร้างให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจและเกิดความรู้สึกร่วมว่า “เราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่สังคมไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเรา” ซึ่งหมายถึง สังคมไม่จำเป็นจะต้องมีเรา แต่เราจำเป็นจะต้องมีสังคม ผู้สอนต้องมีวิธีการสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้เรียนซึ่งอาจจะเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีๆต่อผู้เรียนจะเป็นอีกเส้นทางหนึ่งของการสร้างแรงบันดาลใจ

3 *Connectivity (C)* การจัดการเรียนรู้ที่ตุนั้นจำเป็นจะต้องมีการเชื่อมโยงกับเรื่องราวกับ “สิ่งใหม่และทันสมัย” ให้สามารถผนวกรวมกับบริบทของเนื้อหาและเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังต้องเชื่อมโยงกับวิถีอัตลักษณ์ชุมชนและวิถีชีวิตของผู้เรียนด้วย

4 *Super Teacher (S)* การจัดการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดนั้น ครูจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดข้อความรู้ (Science and Art of Teaching) ผู้สอนจะต้องเป็นครู โดยเนื้อแท้ครูต้องเป็น “teacher ไม่ใช่ teller” ครูที่มีลักษณะเป็น super teacher นั้น **ขออนุญาตยกตัวอย่าง** ถ้าสอนคาบละ 50 นาที ครูต้องสอนเนื้อหา (content) ประมาณ 30 นาที สอนให้ผู้เรียนเข้าใจในวิถีชีวิต (life style) 10 นาที จากนั้นจึงเติมเต็มจริยศาสตร์จริยธรรม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณค่าให้กับผู้เรียนในการใช้ชีวิตในอนาคตอีก 10 นาที เพียงครูทำได้เพียงแค่นี้มีจัดการศึกษามีใช่แค่อยู่รอดเท่านั้น แต่หากเป็นการพัฒนาคนในชาติเพื่อความอยู่รอดแบบยั่งยืนต่างหาก

การศึกษาที่จะทำให้รอดพ้นจาก “ปรโตโมยะ” (external influential factors) นั้น ไม่ว่าจะความแตกต่างของผู้เรียนทั้งเรื่องเพศสภาพ เพศภาวะ ความรู้สึกนึกคิดทางด้านสังคม ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ความศรัทธาในการเมืองการปกครอง แต่จุดมุ่งหมาย

ควรสร้างทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเข้าถึงซึ่งอาชีพที่เป็นรากเหง้าของชาติที่ผสมผสานกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาของรัฐชาติคงไม่เหมือนการก่อกองทรายที่อยู่บริเวณชายหาดที่รอให้คลื่นน้ำทะเลพัดและหายไป สุดท้ายก็ต้องพยายามสร้างแล้วสร้างอีก แต่ก็ไม่ได้รู้ลักษณะของกองทรายที่ยืนยงเสียที ขอรับกรรม!!!

ธงชัย สมบูรณ์